

'הפוחית בית הצואר בשבת חייב חטאת' – רש"י מפרש שפוחיתו מתחילתו, וחייב משום מלאכת 'מכה בפטיש' שהרי עתה גומר מלאכתו של החלוק. ולא כתב לחייב משום 'קורע' – כי אין חייב משום קורע אלא הקורע על מנת לתפור (רמב"ן וריטב"א).

ובבאור הלכה (שמ, יד ד"ה ולא) האריך להוכיח [גם בשיטת רש"י] שהקורע על מנת לתקן חייב אפילו שלא על מנת לתפור. ובאר מדוע לא כתב רש"י שחייב משום קורע – כי אין שם 'קורע' אלא בדבר שהוא עתה משחית ומקלקל, ועושה כן לצורך תיקון אחר [כמו שהיה במשכן, אם נפלה תולעת ביריעה, קורעים אותה כדי לתקנה], אבל כאן שפוחית בית צואר, אין על כך שם 'קורע' כלל, אדרבה בכך הוא גומר את הבגד ומשלימו, ולכן כתב רש"י שאינו חייב אלא משום 'מכה בפטיש', וכמשמעות הגמרא (בשבת מח) שהשוותה קריעת בית הצואר להכנסת מוכין לכוך.

יש ראשונים שפרשו שחייב [אף] משום קורע. וע' נפקותות בין דעה זו לדעת רש"י, במנחת חינוך 'מוסר השבת' בונה ג.

'שלשת לוגין מים... לא פסלוהו' – מה שכתב כאן רש"י 'ופסול מקוה במים שאובין – מדרבנן הוא' כוונתו על גזרת נפילת שלשת לוגין למקוה חסר, אך לא על פסול 'שואבין' של עצם המקוה, שבוה נחלקו ראשונים בדבר (ע' בשו"ת דובב מירשים ח"ג סח, ב). וע' בפירוט השיטות במובא בב"ק סז. עוד בדברי רש"י הללו, ע' בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"א קכז).

'שלשת לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב של יין ומראיהן כמראה יין' – משמע קצת ששייך במציאות שינוי מראה בחלק קטן כזה, שהוא שיעור 1/192 (שהקורטוב הוא אחד מ-64 מלוג). וע' שו"ת אג"מ יו"ד ח"ג יב, ב.

דף ד

זכנ ג' לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב, ומראיהן כמראה מים, ונפלו למקוה – לא פסלוהו' – הגם שנקראים 'מים', מ"מ כיון שאין כאן שיעור ג' לוגין מים – אינם פוסלים. ואינו דומה למי צבע שלשה לוגין, שפוסלין – כי שם יש מים שלשה לוגין. ויתכן שאפילו אם בלעדי הצבע אין במים ג' לוגין, והצבע משלים השיעור [כדמשמע לדייק שאפילו ג' לוגין מצומצמים פוסלים, והלא חלק מכמות זו הוא צבע], אעפ"כ הצבע אינו משקה לעצמו אלא כולו משמש למים ובטל אליהם, לכן נחשב ג' לוגין מים. [וכן לענין שכר ג' לוגין, שדינו כמי צבע (כמבואר בעירובין כט:), נראה שאף על פי שכמות המים לבדן פחותה משלשה לוגין – פוסל].

אך אפשר שזה רק כשצבע על ידי שריית סמנים, שאין בהם ממשות נוזל, [וכשריית הפירות בשכר], אבל אם שפך לתוכן צבע ממשי, בין נוזלי בין מוצק שנמס, כעין צבעים של היום – אפשר שאינו משלים המים לשיעור ג' לוגין. וכן יש לדייק מלשון הט"ו (יו"ד רא ס"ק לה).

שאלה זו נוגעת גם לדין שינוי מראה הפוסל את המקוה; עפ"י המבואר במשנה ובפוסקים (יו"ד רא, כה) שמי צבע אינם פוסלים את המקוה בשינוי מראה, לעומת יין ושאר משקים הפוסלים בשינוי מראה, מפני אותו חילוק המבואר בגמרא. – האם זה כולל גם צבע ממשי שנימוח, או שמא באופן זה נחשב כמשקה לעצמו הפוסל בשינוי מראה.

ודבר זה שנוי במחלוקת המשנ"ב (קסד, ד – לענין טבילת ידים לאכילה במים שנימוח בהם צבע) והחזו"א (או"ח כב, ט). המשנ"ב פסל והחזו"א הכשיר, לפי שלא נזכר בראשונים אלא יין וכו' שנקרא 'חמרא מזיגא', אך לא צבע, שהגוש הנימוח בטל אל המים. [ולדעת המשנ"ב נראה שזה, שלא נזכר במשנה ובראשונים – לפי שלא היה דרכם בצבע שכזה, אלא בשרית סמנים].

'חבית מליאה מים שנפלה לים הגדול – הטובל שם לא עלתה לו טבילה' – כי חוששים שמא בא ראשו ורובו במים שאובין, והרי גזרו חכמים על הבא במים שאובים שפוסל את התרומה (רש"י). ודוקא לתרומה, ומדרבנן, אבל הטבילה עצמה כשרה, שהרי המים מחוברים לים ומטהרים. ואף על פי כן גזרת 'הבא במים שאובין' קיימת, שהרי טעם הגזרה שלא יאמרו לא אלו מטהרין אלא אלו, שייך גם באופן שהמים השאובים מחוברים למקוה, שחוששים שיסברו הבריות ששאובין מטהרים (עפ"י המאירי ופני יהושע). ובקהלות יעקב (ה) הוסיף לבאר שלשיטת רש"י צ"ל שעדיין שם 'שאובין' עליהם אלא שחיבורם למקוה מועיל לטהר את הטובל, אבל לא פקע מהם שמם, ולכך שייכת כאן גזרת 'שאובין'. ונפקא מינה שאם אח"כ ייחסרו מארבעים סאה מי המקוה שאינם שאובים, אי אפשר לטבול באלו, וכשיטת הראב"ד.

ואם תאמר, אם כן מדוע נקטו 'הטובל שם לא עלתה לו טבילה' ולא נקטו דין זה בטהור שנכנס לשם, שנטמא?

יש לומר שסובר רש"י כדעת האומר שבטהור לא גזרו שיתטמא כי אם בנפילה על ראשו ג' לוגין מים שאובין, ולא כשבא הוא לתוכם (משנה למלך הל' שאר אבות הטמאות ט, א. ועריטב"א ואילת השחר).

התוס' גרסו 'חבית של יין' (לבן), ולשיטתם חוששים שמא טבל ביין ולא במים, ולא הועילה טבילתו כלל. אבל במים – מועילה השקתם לים לטהר את הטובל שם. וכן כתב הריטב"א. ומדברי הרמב"ם (מקואות ו, י) משמע שהפירוש כפשוטו, לא עלתה לו טבילה כלל, ומדובר במים, ואעפ"י כ לא חילק בין תרומה לחולין. ובארנו שיטתו על פי מה שכתב הריטב"א בשם רבי משה הדרשן, לפי שהים הגדול מימיו מלוחים ומי החבית מתוקים, ואינם מתערבים יפה אלו באלו, הלכך אין מועילה השקה באופן זה לטהרם (עפ"י ערוך לנר; קהלות יעקב ה, ע"ש).

שאמרו 'ים הגדול' – לרבותא, אף על פי שמימיו גועשים (כן מבואר מדברי הרמב"ם מקואות ו, י. ולהג"ל בפירוש הרמב"ם, 'ים הגדול' דוקא שמימיו מלוחים. וע' בחזון איש 'חז"מ לקוטים ר"ס כג) שצידד לפרש בדוקא. והביא שמהתוס' (בבבט קט). משמע שהים נחשב 'זוחלין' ולא 'אשבורן'. ונשאר בצריך עיון).

'לוקין ומשלמין, שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין' – רש"י מפרש שהמלקות והממון חיובם משני מקראות, לכן חייב שניהם. והתוס' חולקים ומוכיחים שגם כשהם ממקרא אחד חייב רבי מאיר מלקות וממון. [ובכתובות הקשו על פרש"י מסברא, שיותר יש לחייב את שניהם כשנלמדים מקרא אחד. וגם מסתבר שעדים שהעידו על אחד שהוציא שם רע וחייב מלקות וממון, שמתחייבים גם הם שניהם]. והביאו התוס' לפרש שהכוונה לומר שתשלומי ממון אינם נצרכים לאזהרה, הלכך באה האזהרה למלקות מלבד תשלום הממון.

ובכתובות (לב): פרשו התוס' שהואיל והממון לא נכתב בסמוך ללאו, 'לא תענה, ואם ענה – ועשיתם...', הרי שאינו בא לנתק הלאו, הלכך לוקה ומשלם.

(ע"ב) 'מה להצד השהו שבהן שכן יש בהן צד חמור' – ערש"י ותוס'. הרמב"ם בפרוש המשנה (כפ"ג) כתב שעדים זוממין לוקים על דבריהם כאילו עשו מעשה, מפני שנצרכים להגיד עדותם בבית דין. ונראה שהוא הטעם במוציא שם רע, הואיל והביא עדים לבית דין והוציא שם רע בבית דין, לכך נחשב כמעשה ולוקה.

ואולי זהו 'צד חמור' – שעבירה שנעשית בפני ב"ד, שעושה שידונו שלא כדין על ידי אמירת שקר בפניהם – לוקה אף שאין בה מעשה.

[וכשם שדרשו ז"ל (בתמורה ג: ובירושלמי שבועות ספ"ג) מהכתוב **אם לא תשמר... ליראה את השם הנכבד והנורא... והפלה ה' את מפתך... שהמקלל חברו בשם או נשבע לשקר בשם – לוקה הגם שאין בו מעשה, כמו כן משום שמושב ב"ד נקרא על שם ה' יתברך, גם זה בכלל 'אם לא תשמר... ליראה את השם הנכבד והנורא', וגם על זה נאמר 'והפלה...'**] (משך חכמה תבוא כח, נח).

זרבנן, האי לא תענה ברעך עד שקר מאי דרשי ביה... ור' מאיר, אזהרה לעדים זוממין מנא ליה? אמר ר' ירמיה: נפקא ליה מוהנשארים... – מבואר שלדעת ר' מאיר עדים זוממין נענשים בעונש מלקות משום 'לא תענה' מלבד עונש ההזמה המפורש בכתוב, 'ועשיתם לו...'

ואין להקשות, אם כן בעדות בן גרושה ילקו שמונים לר' מאיר, משום 'לא תענה' ומשום 'הצדיקו... אם בן הכות...?' – יש לומר, כל עיקר המלקות שנתחדש מ'הצדיקו... אינו אלא משום אזהרת 'לא תענה'.

[ולפי"ז מובן מדוע עולא (לעיל ב:) סתם לשונו: **רמז לעדים זוממין שלוקין מן התורה מניין** ולא פרש בעדות בן גרושה דוקא? – כי באמת בא לכלול בזה גם מלקות ד'לא תענה' אליבא דר' מאיר, שלוקין גם כשהעידו על חיוב מלקות או ממון, דקרא ד'הצדיקו' מגלה שלוקין על 'לא תענה'].

וגם אם נאמר שדין מלקות בעדות בן גרושה וכד' הוא עונש מיוחד של דין הזמה במקום 'כאשר זמם' – יש לומר שאינו לוקה פעמיים כי זה נגד המפורש בכתוב עצמו 'הצדיקו... והיה אם בן הכות הרשע והפילו השופט... ארבעים יכנו לא יוסף' – הרי שלפי הדרש דקאי על עדות דבן גרושה, גילה הכתוב שאינו לוקה אלא ארבעים.

ואין להקשות להפך, לרבי מאיר למה לי ללימוד מלקות מקרא ד'הצדיקו', והלא לעולם לוקה משום 'לא תענה' – זה אינו, שהרי אילו לא מקרא זה לא הייתי יודע שלוקים על 'לא תענה', כי מכאן הוא המקור לכך שלוקין על לאו שאין בו מעשה, דגמרינן ממוציא שם רע ועדים זוממין (וכדברי התוס' בכתובות מה סע"ב. וצ"ע בכל זה במפרשים. וע' שו"ת אגרות משה חו"מ ח"א סו"י ט).

זרבנן, ההוא מיבעי ליה להכרזה. ור' מאיר – הכרזה מישמעו ויראו נפקא' – נראה שגם חכמים מודים שהכרזה מ'יראו וישמעו' נפקא, אלא שסוברים שולא יספו אינו מתפרש כאזהרה אלא תוצאה ע"י שישמעו ויראו (חדושים ובאורים).

דף ה

דבא אמר: בעינן כאשר זמם לעשות לאחיו וליכא. אי הכי ממון נמי? – ממון מצטרף מלקות לא מצטרף' – אף על פי שעיקר עונש 'ועשיתם לו כאשר זמם' ענינו הפסד של הזוממין ולא משום תשלום פיצוי לנידון, שהרי העדים נהרגים ולוקים ללא שהוא מקבל כלום, [וכן בממון, הלא לרבי עקיבא הוי קנס. וגם ידועה הערת ה'יראים' מנין המקור שמשלמים לזה שזממו לו], ואם כן כיצד מתקיים בממון 'כאשר זמם' הלא כל עד אינו מפסיד אלא מחצית ממה שזמם להפסיד לאחיו?

יש לומר, אע"פ שזה עיקר הטעם אך הואיל וגדר חיוב ממון בכל מקום [ואף קנס] הוא תשלום לפלוני, ומצד קבלתו של זה אכן מתקיים 'כאשר זמם' במה שקיבל תשלום מלא, אע"פ שמצד חסרונו של הנותן אינו חסר – אין לנו לחוש לכך, כי עיקר החיוב מתקיים בקבלת חברו. והלא אם כל עד יחויב ליתן לו כאשר זמם, נמצא קיבל יותר ממה שרצו להפסידו (וע' שער ישר ז, א סד"ה ומה).

א. שלשה לוגין מים שנשתנו מראיהם על ידי יין שנשפך לתוכם – רב אמר: אינם פוסלים את המקוה. ואילו רבי חייא שנה בכרייתא: הורידוהו (מהכשרו).
ובארו בגמרא שדין זה תלוי בדעות התנאים: לרבי יוחנן בן גורי – ודאי כשר. ולתנא קמא – לרבא: פסול (כברייתא דר' חייא. ורב שהכשיר פסק כר' יוחנן בן גורי), לרב יוסף: כשר (אליבא דרב, שגרס כן בדברי ת"ק. ונמצאו דברי רב אמורים הן לת"ק הן לרבי"ג). ורב פפא הסתפק בדעת ת"ק.
שורש השאלה הוא, האם בגזרת שלשה לוגין מים שגזרו חכמים לפסול את המקוה, הולכים אחר השיעור לבדו או [גם] אחר המראה.
הלכה כרב שכשר (רמב"ם מקואות ז; יו"ד רא, כג. וע' חזו"א מקואות קמא ת, ז).

ב. מי צבע – ר' יוסי אמר: פוסלים את המקוה בשלשה לוגין. ומבואר בגמרא שאפילו לפי הדעות שהולכים אחר המראה – כאן פסול כיון שנקראים 'מי צבע' הרי הם כמים ופוסלים.
וכן הלכה (יו"ד רא, כד).

ג. שלשה לוגין חסר קורטוב שנפל לתוכם קורטוב יין ומראיהם כמראה יין – אינם פוסלים את המקוה בניפילתם, (והכל מודים בדבר, לפי שאין כאן לא שיעור מים ולא מראה מים).

ד. שלשה לוגין חסר קורטוב שנפל לתוכם קורטוב יין או חלב ומראיהם כמראה מים – לתנא קמא: אינם פוסלים את המקוה (מפני שאין שיעור מים), ולרבי יוחנן בן גורי – פסלוהו, שהכל הולך אחר המראה.
הלכה כתנא קמא. (רמב"ם מקואות ז; יו"ד רא, כג).

כל האמור כאן – כשמראה המקוה בכללותו לא נשתנה, אבל שינוי מראה במקוה – פוסלו, מלבד במי צבע (ע' רמב"ם שם; יו"ד רא, כד).

דף ד

ז. כמות גדולה של מים שאובים או משקה אחר, שנשפכה כאחת לים או לנהר – האם ניתן לטבול במקום השפיכה? ומה דינה של תרומה שנפלה לשם – האם נטמאת?

חבית מלאה משקים שנשפכה לים הגדול, יש לחוש שמא המשקים נמצאים במקומם ולא עלתה לו טבילה. לפרש"י (וכ"מ ברמב"ם), דין זה אמור הן ביין הן במים שאובים – הטובל שם לא עלתה לו טבילה מפני שבא ראשו ורובו במים שאובים וגזרו חכמים שפסול את התרומה. אבל התוס' כתבו שבמים אין לחוש כיון שהוכשרו בהשקתם לים, ורק ביין אסרו.
וכן תרומה שנפלה לאותו מקום שנשפך היין וטבל בו אדם – נטמאה, חוששים שהטמא טימא את המשקים ואלו טמאו את התרומה (רש"י). ואין מעמידים אותה על חזקת טהרתה.
ובנהר, הואיל ומימיו זורמים והולכים – כשר, שאין לחוש לנשארו במקום אחד.

- א. עדים שהעידו על חיוב ממון והוזמו – מה ענשם?
- ב. עדים שהעידו על חיוב מלקות והוזמו – מה ענשם?
- ג. האם אפשרי שאדם ילקה וישלם על דבר אחד?
- ד. האם לוקים על לאו שאין בו מעשה?
- ה. אזהרה לעדים זוממים, מניין?

א. עדים שהעידו על חיוב ממון והוזמו – לדברי רבי מאיר: לוקים (משום לא תענה) ומשלמים ממון (מכאשר זמם). והכמים אומרים: משלמים ואינם לוקים, (כדי רשעתו – רשעה אחת בלבד, והיא הממון – ע' כתובות לב:).

א. עדים שזממו לחייב אדם מלקות וממון כגון מוציא שם רע, יש אומרים משלמים ממון בלבד, ויש מצדדים שגם לוקים (עתוס' כתובות לב: רעק"א סנהדרין ט: חזון איש ח"מ יט,ז; אבי עזרי תנינא סנהדרין יח,ב; חדושי הגר"ר בנגיס ח"א מז,ה).

ב. עדים זוממים שנתחייבו ממון בשעה שהעידו שקר – הואיל ואינם לוקים אלא משלמים מ'כאשר זמם', הכי נמי משלמים הממון האחר (עפ"י קצות החשן לה,א; נתיבות המשפט. וע' בחזו"א (אה"ע קלה לדרך) שצידד לפי הסברא לפטור, ואולם כבר תבריה לגווייה (בסק"ה). ע' בספר בית ישי פה; אגרות משה ח"מ ח"א יג).

ב. העידו על חיוב מלקות והוזמו; לדברי רבי מאיר, לוקה כל אחד מהעדים שמונים (לא תענה וכאשר זמם), ולחכמים – ארבעים (שלא תענה בא לצורך אזהרה לענשן בדין הזמה).

ג. בדין 'מוציא שם רע' אמרה תורה לוקה ומשלם (ויסרו אתו וענשו אתו מאה כסף). רבי מאיר למד משם לכל שאר מקומות שאדם לוקה ומשלם, וחכמים חולקים וסוברים שאין ללמוד משם, שכן קנס הוא ומקנס אין למדים.

א. התוס' מפרשים שאין חילוק בין ממון לקנס, הן לרבי מאיר הן לחכמים; רבי מאיר מחייב ממון עם המלקות, כי לדעתו נדרש כדי רשעתו (– משום רשעה אחת בלבד אתה מחייבו) למיתה ומלקות, ושוב אין מקור לכך שאינו לוקה ומשלם. ולחכמים כדי רשעתו נדרש גם למלקות וממון, וכל סוגי ממונות בכלל, קנס וממון).

ב. הלכה כחכמים [ולא מצינו תנא שסובר כר"מ שלוקה ומשלם. תוס' כתובות לב:].

ד. מצינו במוציא שם רע ובעדים זוממים [כגון שהעידו על בן גרושה וכן חלוצה], שלוקים אעפ"י שלא עשו מעשה בידים. לדעת רבי יהודה למדים משניהם לשאר מקומות שלוקים אף על לאו שאין בו מעשה (י"א שכן היא גם דעת רבי עקיבא. ויש חולקים. ע' בספר הערוך 'קס' ב; ראב"ד כלאים א,ג; רש"י מו"ק ב: תוס' ע"ז סד.). ואילו רבי יעקב (ושאר תנאים. וכן מסר רבי יהודה משום רבי יוסי הגלילי. להלן טז.) חולקים וסוברים שאין ללמוד לשאר מקומות לפי שיש בהם צד חמור (עדים זוממין א"צ התראה, ומוציא ש"ר – לוקה ומשלם. ערש"י ותוס'). וכן נחלקו בדבר אמוראים (להלן טו–טז); לרבי יוחנן אין לוקים על לאו שאין בו מעשה (וכן הלכה), ולריש לקיש – לוקים.

א. יש עבירות נוספות היוצאות מן הכלל, שלוקים עליהן הגם שאינן אלא בדיבור – נשבע (בשבועת שקר דלשעבר), מימר, ומקלל חברו בשם (להלן טז).

וכן נראה מדברי כמה ראשונים שהמאנה את חברו בדברים – לוקה (ע' מרדכי פ"ד דב"מ; שו"ת מהר"ם תשפה; ד"מ חו"מ רכח). ויש לומר שאעפ"י שאין בזה מעשה, אך כיון שעל ידי דיבורו נתבייש הלה, הרי זה כלאו דמימר שב'דיבורו אתעביד מעשה' ולכך לוקים עליו (ע' שו"ת שבת הלוי ח"ח שט,ב).

וכן המקדיש בעל מום – כתב הרמב"ם (איסורי מזבח א,ב) שלוקה (ע' בספר החינוך ובמנחת חינוך רפה. וע"ע אבי עזרי [חמישאה] עכו"ם ה,יא).

- ג. הנודר או נשבע בשם אלהים אחרים – מבואר בסוגיא בסנהדרין (ס) שלחכמים אינו לוקה משום שאין בו מעשה אלא דיבור, ולרבי יהודה לוקה. ובוה פסק הרמב"ם (עכו"ם ה,י; סנהדרין יט,ד) שלוקה (וכ"ה בשלחן ערוך יו"ד קמז,א). והראב"ד השיגו, שהרי הלכה כחכמים.
- ג. החזקת הגוף במצב שונה ממצבו הטבעי, כגון תפיסת דבר בחזקה או הטיית ראש וכד', באופן שאילו ירפה כחו, יחזור האבר ממילא למצב הרגיל – נחשבת כמעשה ולוקים על כך (ע' חו"א לקוטים כג, לענין סיוע הניקף בהטיית הראש).
- ד. לאו שאפשר לעבור עליו על ידי עשייה ועל ידי אי עשייה; יש אומרים שלוקים עליו אפילו כשלא עשה מעשה (כן צידד במגיד משנה שכירות יג,ב לענין חסימה בקול). ויש אומרים להפך, אפילו כשעשה מעשה אין לוקים עליו (ע' בספר החינוך קיג [וע"ש ובמנחת חינוך שמה שמו ובלאו ד'לא תשחט'. ואולם לענין חסימה בקול מבואר בחינוך שלוקה, ואפשר שלדעתו תלוי באופי הכללי של הלאו. או מפני שבדיבורו נעשה שינוי במציאות, והרי זה כתמורה – עתוס' שבועות כ.א.] ועוד. ונראה שכן היא דעת הערוך המובא בתוס' כאן (ד"ה הא) לענין מקיים כלאים). ויש אומרים שאם עבר במעשה לוקה ואם שלא במעשה אינו לוקה (תוס' כאן; וע"ע תוס' פסחים סג רע"ב ועוד). ע"ע: ירושלמי שבועות ג,ג; תוס' גזיר יז. ובהגהה; משנה למלך יסודי התורה ה,ח ד"ה ודע דאחר; שער המלך חמץ א; מנחת חן ה,ג; דבר שמואל פסחים כד: אות ג.
- ה. לאו שאיסורו משום אי עשייה, אבל כדי לעבור עליו צריך לעשות מעשה; כתב הרמב"ם (הגיגה א,א): הבא לעזרה ולא הביא קרבן, אינו לוקה משום 'לא יראו פני ריקם' שהרי לא עשה מעשה. ומאידך פסק (קרבן פסח א,ה) שהשוחט את הפסח על החמץ – לוקה, וכן המקריב קרבן בלא מלח – לוקה (איסורי המזבח ה,יב). ובשפת אמת (פסחים סג) כתב שצ"ל ששונה בראיה שיש תשלומין לקרבן, לכך נחשב 'אין בו מעשה', אבל במקום שלאחר מעשה העבירה אין לו תקנה, נחשבת השחיטה על החמץ או ההקרבה ללא מלח מעשה איסור.
- ויש מחלקים שתלוי הדבר באופן שנאמר הלאו בתורה; אם האיסור נאמר על המעשה כגון 'לא תשחט', או על המניעה – 'ולא יראו פני ריקם' [והקרבה בלא מלח שאני, שכיין שלא נעשית ההקרבה כתקנה, אין שם קרבן עליו, נמצא שעשה מעשה איסור] (ע' אמרי בינה או"ח א. וערמב"ם (גולה א,ט) שאין לוקין על 'לא תחמד' מפני שאין בו מעשה, הגם שלא נגמר האיסור אלא בנטילת החפץ, וכמו שהשיג הראב"ד, אך עיקר האיסור לדעתו הוא החמדה וההשתדלות ליטול החפץ (ע' מ"מ). וע"ע תוס' גזיר סע"א לענין מלקות בשהיית גזיר בבית הקברות ובמפרשים שם. וע' סנהדרין סה לענין חטאת בידעוני. וע"ע שאג"א לב.
- ה. לחכמים, אזהרה לעדים זוממים מלא תענה ברעך עד שקר. ולרבי מאיר, אזהרתם מהאמור בפרשה והנשארם ישמעו ויראו ולא יספו לעשות עוד כדבר הרע הזה בקרבך.

דף ה

- ט. א. מנין שמשלשין בממון ואין משלשין במלקות?
ב. מנין שאין העדים נעשים 'זוממין' עד שיזימום בעצמם?
ג. מנין שאין העדים נענשים אם לא נגמר הדין על פיהם?
ד. מנין שאין העדים נענשים אם כבר בוצעה עדותם לנידון?
ה. מנין ששנים מזימים שלשה, ואפילו מאה?